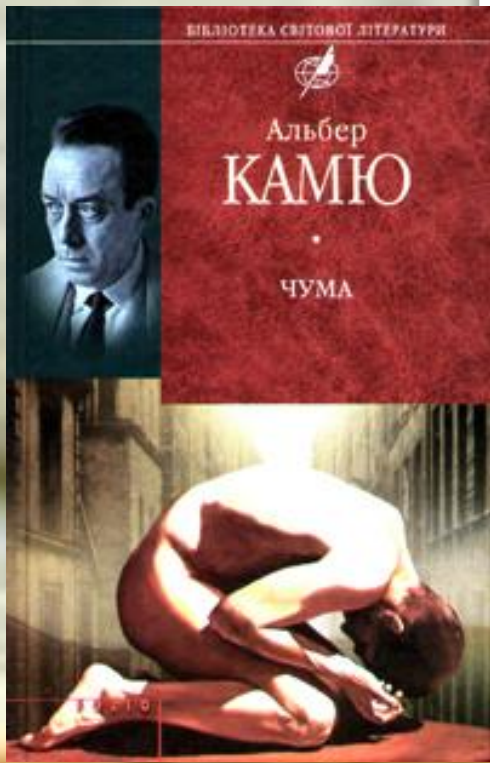

АЛЬБЕР

КАМЮ

ЧУММА

Дев'ятнадцяте жовтня
Класна робота

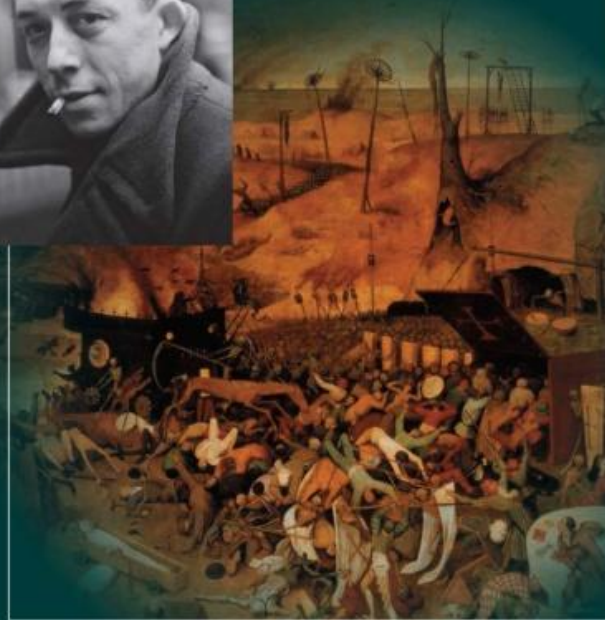
**Абсурд і трагічний стоїцизм у романі А Камю «Чума».
Проблема вибору людини в межовій ситуації
та особистої відповідальності за цей вибір**

Самарий Великовский

Грани
«несчастливого сознания»

*Театр, проза,
философская эссеистика,
эстетика
Альбера Камю*

В образі чуми я хочу створити атмосферу задухи, у якій ми всі перебували, атмосферу загрози й вигнання, у якій ми жили. Водночас я надаю йому ширшого значення в бутті загалом.

А. Камю

- Назва: "Чума"
- Автор: Альбер Камю
- Рік: 1947
- Літературний рід: епос
- Жанр: філософський роман-притча; роман-парабола
- Стилль: **екзистенціалізм**

Екзистенціалізм або філософія існування — напрям у філософії ХХ ст., що позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, що здатна до вибору власної долі.

Albert Camus

АЛЬБЕР КАМЮ

ЧУМА
ЗАПИСКИ БУНТАРЯ

• **Тема:** боротьба людської спільноти проти конкретного зла (мешканців алжирського міста Оран проти чуми); у символічному значенні: боротьба проти нацизму та фашизму.

• **Ідея:** люди доброї волі здатні перемогти конкретне зло, але не можуть знищити його як категорію світобудови. Тож єдине, що "винна" і повинна людина, - це бути і завжди залишатися Людиною.

Проблематика: зло, абсурд у житті людини і добро; активне протистояння злу; відповідальність за власний вибір; моральність та аморальність; життя і смерть.

Словникова робота

Роман-притча – великий епічний твір із моральною повчальною ідеєю.

Хроніка – запис історичних подій у хронологічній послідовності.

Фатальність – невідтворюваність подій у світі.

Абсурд – безглузддя, нісенітниця.

Стоїцизм – мужнє долаття життєвих труднощів, страху, страждань.

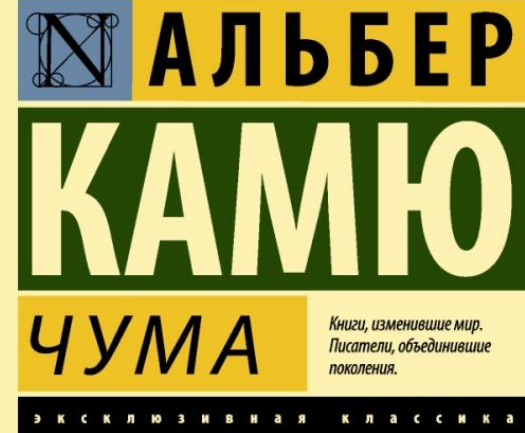

Охарактеризуйте жанр твору

Сюжет твору — роман-хроніка, про це зазначає сам автор на початку твору. Насправді — роман-притча, роман-міф, тому що має загальнолюдський і «позачасовий» підтекст; він багатозначний і як міф стає «надкультурним» явищем, бо не належить до однієї якоїсь культури; як притча має на меті моральне повчання.

Підтекст сюжету про боротьбу із чумою — алегоричне зображення французького руху Опору, боротьби з «коричневою чумою».

Камю писав: «Я поширив значення цього образу [чуми] на буття загалом». Тому у творі переплітаються світи — реальний (епідемія), алегоричний (боротьба з фашизмом) і філософський (боротьба із всесвітнім злом).

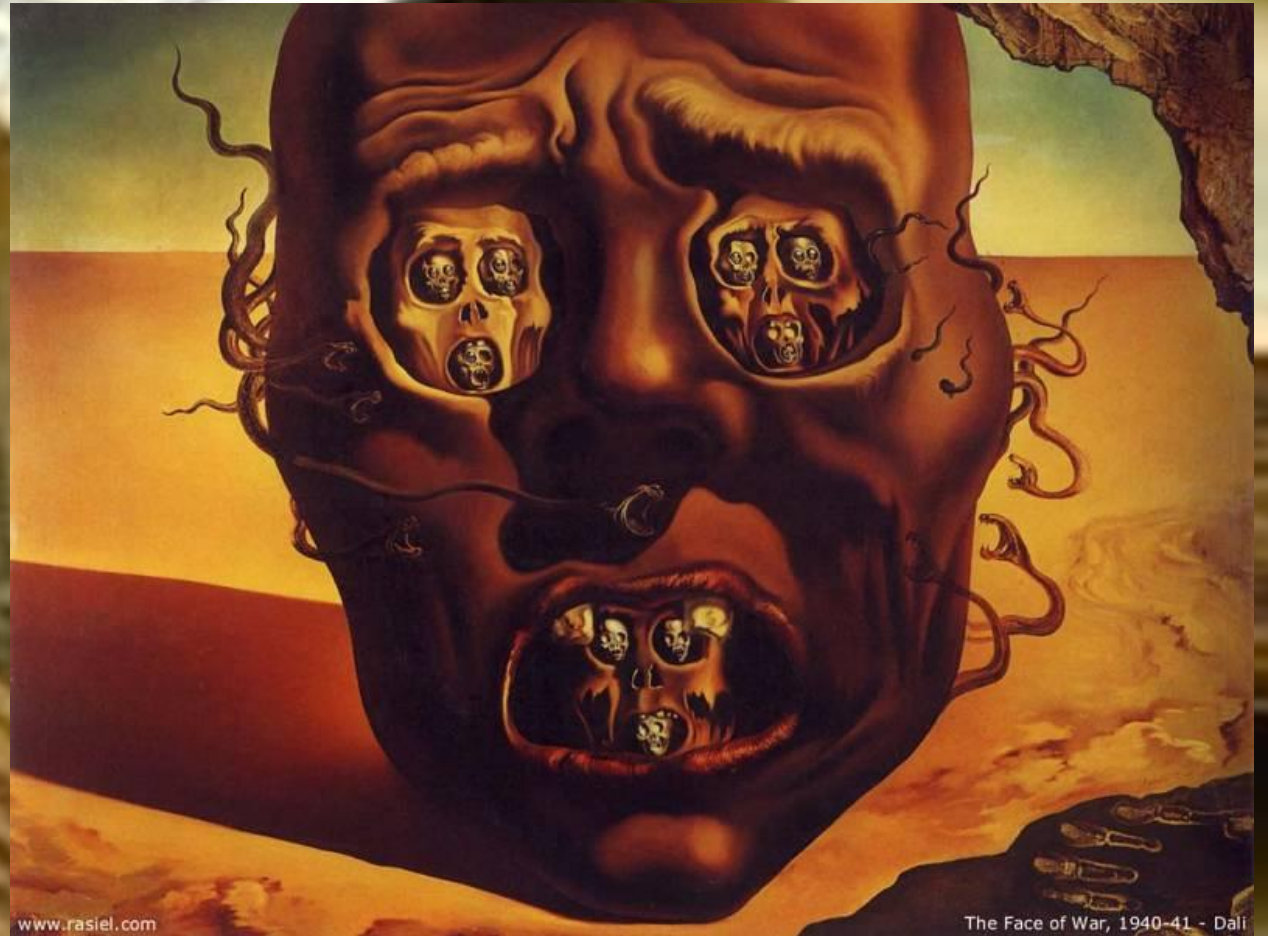

6. Місце подій. Місто Оран – «на перший погляд, тихе й мирне, звичайне; «мури у сірому попелі»; «сьогочасне, ні про що не здогадується»; «все потопає в болоті», бридке, брудне, безлике, не мальовниче,).

7. Розповідь у романі побудована у формі своєрідної хроніки, яка ведеться від особи оповідача і достатньо скрупульозна і послідовно фіксує усі етапи розгортання епідемії чуми і перипетії опору, який намагалися чинити цьому страшному лихові мешканці містечка. Хроніку веде лікар Бернар Ріє. Ріє у своїй оповіді намагається бути об'єктивним і безстороннім свідком, що старанно протоколює події, які стосуються, переважно, життя міста загалом.

- **Композиція: 5 частин**
- Роман "Чума" у творчості А. Камю знаменує перехід від анархічно-руйнівного бунтарства до захисту загальнолюдських цінностей: протистояння злу, відповідальності й солідарності. На думку самого Камю, роман "Чума" засвідчив його перехід від "етапу абсурду" до "етапу протесту".

Дайте цитатну назву кожній частині роману

I. «Місто вважати закритим».

II. «Чума... стала спільною справою».

III. «Тепер уже не стало окремих, індивідуальних доль — була тільки наша колективна історія, точніше, чума, і породжені не почуття поділяли всі».

IV. «Хвороба відступила».

V. «Ця хроніка не може стати історією остаточної перемоги» (або: «...Люди більше заслуговують на захоплення, ніж на зневагу»).

Система образів в романі

Два ідейно протиставлені табори.

Герої, які поділяють авторську думку про необхідність боротьби з лихом, що спіткало місто

Ріє, Тарру, Рамбер і Гран

Герої, у яких є своя, осібна думка про те, чим є або може бути для людини чума

Панлю і Коттар

ідейні антагоністи

Персонажі другого плану — старий ядушник - «котячий дідок», слідчий Оттон, Кастель, мати доктора Ріє та інші, ідейна суть образів яких також визначає їх приналежність до одного з двох ідейно протиставлених таборів

Бернар Ріє -

головний герой роману "Чума", місцевий лікар, він же оповідач подій, що відбуваються в романі. Ріє стоїчно бореться з епідемією чуми, в образі якої Камю показав будь-яке стихійне лихо, тобто прояв загального Зла.

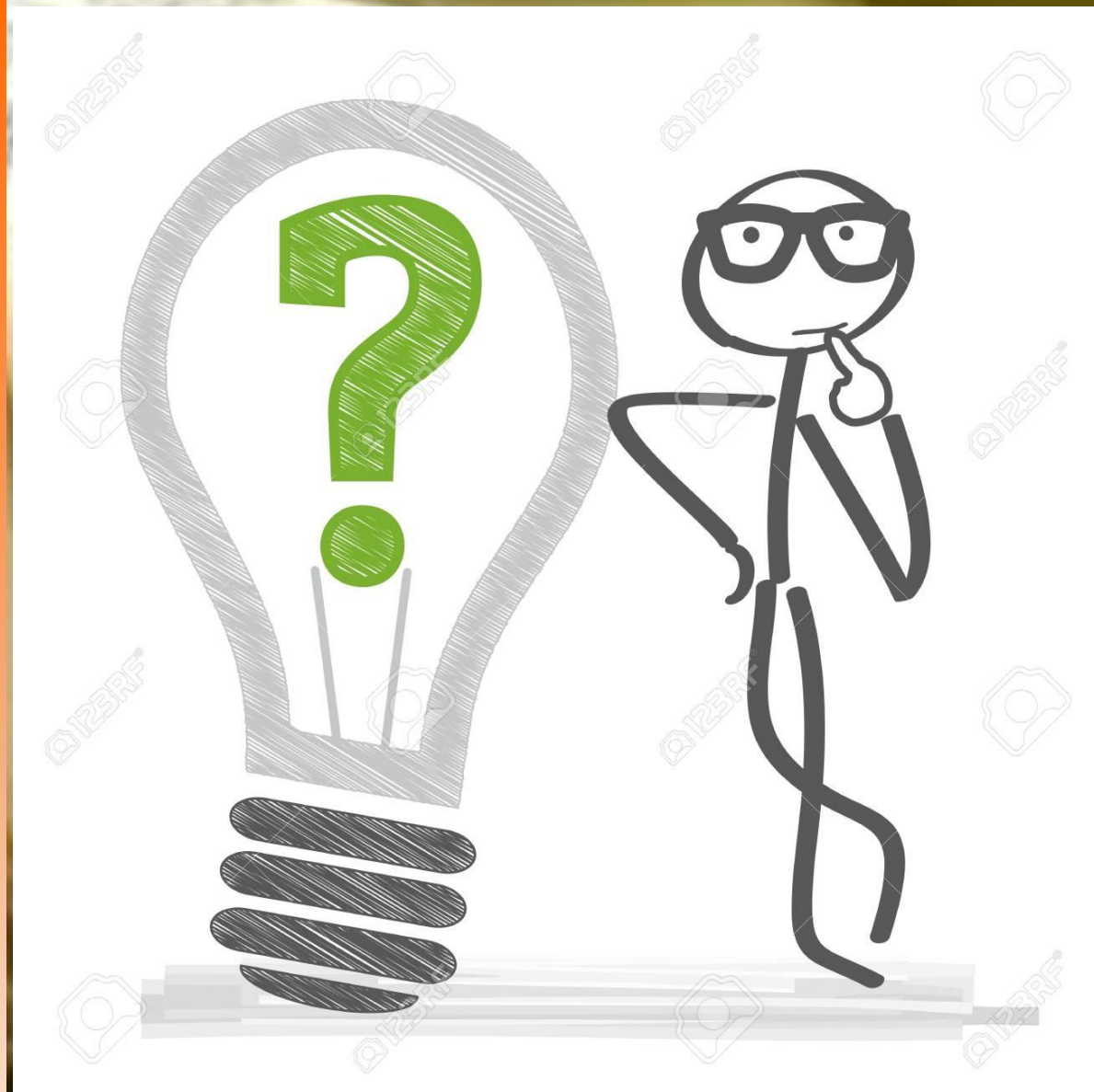
Образ головного героя

Опис з твору

«На вигляд років тридцяти п'яти. Ріст середній. Широкоплечий. Лице майже квадратне. **Очі темні**, погляд прямий, вилиці видаються. Ніс великий, правильної форми. Волосся темне, стрижеється дуже коротко. Рот чітко змальований, губи пухкі, майже завжди щільно стиснуті. Схожий трохи на сицилійського селянина – такий же засмаглий, з синяво чорною щетиною і до того ж ходить завжди в темному, втім, йому це йде. **Хо́да швидка**. Переходить через вулицю, не сповільнюючи кроку, і майже кожен раз не просто ступає на протилежний тротуар, а легко сплигує на узбіччя. Машину водить неуважно і дуже часто забуває відключити стрілку повороту, навіть повернувши в потрібному напрямку. Ходить завжди **без капелюха**. Вигляд людини добре обізнаного».

У романі герой думає про оточуючих, він воліє говорити «ми», а не «я», відчуваючи свою прилученість до долі інших людей. Вдобавок Ріє вже не «сторонній», а «свій», «місцевий». Ніхто, крім нього, лікаря, не розкаже достовірно про епідемію чуми. Лікар соціальний за родом своїх занять: неможливо уявити собі лікаря, який «усунувся» від людей. Ріє поспішно попереджає читача, що постарается бути точним. Саме тому він посилається на «документи», на «свідчення».

- Ріє – практик, «лікуючий лікар». У цьому його сила, в цьому і його слабкість.
- Він та інші, йому подібні, – не герої, а «санітари».
- У них немає ідей, немає ні найменшого бажання здійснювати що-небудь героїчне.
- Більше того, героїзм, ідеї, ідеали, претензії на перебудову світу – все це здається «санітарам» Альбера Камю чимось небезпечним.
- Справжньою суттю буття залишається для автора невиліковність зла. Адже чума – це не тільки символічний образ війни і фашизму, а й ще одне уособлення абсурдності навколишнього світу.

- Ріє схожий на Сізіфа, якому Камю присвятив філософське есе «Міф про Сізіфа».
- Ріє проявляє терплячість і твердість у боротьбі з чумою – найбільшим злом.
- Він врешті-решт приходить до ідеї незнищенності чуми, тобто Зла, але лікує людей.
- Лікує, хоча його не очікує легка перемога. Можливо – цієї перемоги ніколи і не буде.
- І його нелегка ноша, то тягар, який він несе кожен день, покотиться вниз, як тільки Ріє досягне вершини.

- Лікарська практика навчила його покладати лише на власні сили, рішуче діяти й брати на себе відповідальність за життя інших людей.
- Саме так герой поводить себе під час пошесті.

• І не лише тому, що самовіддано боротися хворобою його зобов'язує клятва Гіппократа. У допомозі тим, хто страждає, він вбачає свій моральний обов'язок, котрий виконує без прекраснодушних слів, як буденну роботу.

Жан Тарру.

- Найближчий сподвижник лікаря Ріє - Жан Тарру.
- Він оселився в Орані незадовго до трагедії. Життєлюбний і мужній, наділений почуттям внутрішньої свободи, він справляє враження неординарної особистості.
- Син поважного прокурора, Тарру полишив рідний дім після того, як пережив стрес на судовому процесі, під час котрого його батько добився для обвинуваченого смертного вироку.
- Бунт проти законів буржуазного світу, на сторожі яких стояв батько-прокурор, привів юнака до «лівого» політичного руху. Однак і в середовищі революціонерів герой стикнувся з жорстокістю, якою на практиці супроводжувалися спроби встановити справедливий порядок речей. Як і батько-прокурор, лицарі революції виявилися невірними вбивцями. Відрізнялися лише політичні гасла, під якими проливалася кров.

- Цей життєвий досвід назавжди прищепив Тарру відразу до політики.
- Замість колишньої віри у революцію він почав сповідувати віру у моральність.

Переконавання, що у будь-яких випадках потрібно «ставати на бік жертв, аби хоч якось обмежити розмах лиха»,

спонукає героя організувати в зачумленому Орані добровільні санітарні дружини. Він самовіддано допомагає лікареві Ріє, щодня виявляючи справжній моральний стоїцизм, співчуття до таврованих чумою людей, безмежну відвагу.

- Героїчна вдача Тарру сповна розкривається у сцені його смерті від чуми.

Раймон Рамбер.

- Відряджений до занедбаного алжирського міста, спочатку він почувається в Орані «стороннім». А відтак запевняє себе та інших, ніби оранська трагедія його не обходить.
- До того ж у Парижі він залишив кохану, і думка про тривалу розлуку з нею здається йому нестерпною.
- Все це спонукає героя вперто шукати засобів втечі з блокадного міста.
- Однак згодом Рамбер переглядає своє ставлення до подій, свідком яких він випадково став. Цінність індивідуального щастя тьмяніє на тлі оранської трагедії.
- **Негідно й соромно, говорить герой, насолоджуватися особистим щастям у той час, коли від чуми гинуть тисячі людей.**
- Тому він відмовляється від можливості покинути Оран і приєднується до соратників лікаря Ріє.

Отець Панлю.

- Чума зумовлює зрушення і у світогляді священика Панлю.
- Звістку про чуму він, згідно з християнською системою уявлень, тлумачить як Божу кару, наслану на оранців за їхні гріхи. У першій своїй проповіді він закликає паству покаятися, очиститися, покірно прийняти лихо, зрештою, не покладати надій на медицину, а цілком довіритися Господній волі.

- Однак поволі ідея покарання у свідомості священика поступається місцем ідеї милосердя, що вимагає усіма можливими засобами допомагати жертвам лиха.

Ці переконання надихають його на участь у роботі санітарної дружини.

Жозеф Гран.

- Протест проти пошесті абсурду й зла виникає і в душі **непомітного службовця міської мерії Жозефа Грана.**
- **Образ** цієї «**маленької людини**» є проводирем двох значущих для Камю тем - кохання та творчості. Щоправда, обидві вони набувають абсурдного характеру. Адже кохання Грана - це сумні рештки колишнього щастя, яке затонуло у плинні буденності.
- **Стомившись** від нудьги подружнього життя, **дружина покинула** Грана. У цьому, **вважає Гран, є і його провина:** адже він не знайшов влучних слів - слів любові, які змогли б зупинити його Жанну. Відтоді Гран вперто шукає ці влучні слова, аби хоч із запізненням висловити свої почуття до колишньої дружини.
- Так само він шукає їх і у своїй літературній «творчості», що зводиться до **постійного перероблення однієї-єдиної фрази,** якою буцімто має починатися **ненаписаний роман.**

Жозеф Гран.

- Фраза, яку з несамовитим завзяттям шліфує герой, змальовує чепурну амазонку, що погожим травневим ранком скакала верхи квітучимн алеями Вулонського Лісу. Такий «зачин» засвідчує, що задуманий твір має обертатися навколо теми кохання. Цей ненаписаний роман, задуманий Граном як спізніле освідчення, як спроба останнього пояснення; не випадково у мить відчаї замість численних «амазонок» він просто пише листа коханій: *«Люба моя Жанно, сьогодні Різдво...»*
- Отже, любов і творчість утворюють духовну нішу, в якій цей герой знаходить спасіння від задушливої атмосфери мирного оранського життя.
- Однак реалії чуми унеможливлюють втечу у світ «чистого мистецтва» та журби, оповитої мріями про втрачене кохання.
- Та й сам Гран, який щоденно жертвує бажанням усамітнитися у «вежі із слонової кості» заради небезпечної і виснажливої роботи у санітарній дружині,

- втілює думку автора про те, що під час тяжких «хвороб» історії пристрасть митця до його мистецтва має поступитися місцем моральному обов'язкові взяти участь у битві зі злом

Символічні образи в романі

◆ *Місто Оран* - всесвіт, де відбувається боротьба добра і зла, де невідомо, хто і коли перемаже, але де сама боротьба, опір звеличуються, бо це — гідне людини («не бути на боці «концтаборів»)

◆ *Оран і оранці* - мікромодель людства у трагічних історичних подіях

◆ *Образ чуми* - фашизм, хвороба, війна, «межова ситуація», жорстокість судових вироків, несправедливе суспільство, фанатизм церкви, розстріл переможених, смерть дитини, абсурд, трагічна людська доля; універсальна метафора зла, зло, невіддільне від буття. Один із героїв похмуро констатує у фіналі роману: «А що таке власне чума? Теж життя, тільки і всього!»

Боротьба з чумою - бунт проти абсурду, бунт, вільний від утилітарно-практичних цілей та мотивів, не лише особистих, а й суспільно-історичних.

Ідея вибору

Усіх цих героїв, різних за своїм світоглядом та життєвим досвідом, поєднує переконання у тому, що **пошесть є «справою КОЖНОГО»**. Адже за її умов, як зазначає у романі отець Панлю, «всіляка байдужість злочинна».

Правоту цього твердження письменник доводить на прикладі долі Коттара, якого байдужість до страждань співвітчизників і зосередженість на егоїстичних корисних інтересах перетворюють на невіЛЬНОГО «спільника» чуми.

Важливо, що герої-борці обирають шлях активної протидії злу внаслідок вільного морального вибору, а не через нав'язаний ззовні (професією, релігією, ідеологією та іншими чинниками) обов'язок.

Ідея вибору

Ідея морального вибору є, власне, стрижнем кожного з персонажів «Чуми».

- За логікою Камю, перемогти зло остаточно людина не в змозі. У фінальних рядках роману зазначено: «...бацила чуми ніколи не вмирає, ніколи не щезає, десятиліттями вона може дрімати десь у закритку меблів або в стосі білизни, вона терпляче вичікує свої години в спальні, в підвалі, у валізі, в носовичках та паперах, і, можливо, настане день, коли на лихо людям чума розбудить пацюків і пошле їх конати на Вулиці щасливого міста».
- Однак це не означає, що жертвна боротьба Ріє та його товаришів проти чуми була марною. Вона своїм вищим сенсом обстоювання засадничих духовних цінностей - моральної гідності, людяності, співчуття і самовідданої допомоги постраждалим, почуття відповідальності за людей і Долю суспільства - за умов натиску згубних сил.

Ідея вибору

«Трагічний гуманізм» бунту героїв Камю полягає у тому, що, навіть усвідомлюючи обмеженість своїх можливостей у боротьбі зі злом, вони не складають зброї.

Як зазначив С. Великовський, «"Чума" - це насамперед книжка про тих, хто чинить опір, а не про тих, хто здався, книжка про сенс існування, який знаходиться серед безладу життя».

Фінал роману залишається відкритим

ПРОБЛЕМНЕ ЗАПИТАННЯ:
*«Чи отримала людина перемогу
в боротьбі з ЧУМОЮ?»*

ФІНАЛ – ПЕРЕСТОРОГА
« ... мікроб чуми ніколи не помирає»

Домашнє завдання

Підготуватись до **тесту**

(матеріал даної презентації та текст роману та «Чума»)

та до **контрольного твору**

(Гете "Фауст", Кафка "Перевтілення", Камю "Чума").